

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Θεωρίες Γλωσσικής Ανάπτυξης

Ενότητα 6: Η κοινωνιοσημειωτική προσέγγιση
της γλωσσικής ανάπτυξης (Halliday)

Μαριάννα Κονδύλη

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τ.Ε.Ε.Α.Π.Η.

Σκοποί ενότητας

- Να συζητηθεί η θεώρηση του Halliday για τη γλώσσα και τη σχέση της με την αναμόρφωση της ανθρώπινης εμπειρίας
- Να αναλυθούν οι βασικές παραδοχές της Συστημικής Λειτουργικής Γλωσσολογίας (ΣΛΓ)

Περιεχόμενα ενότητας

- Βασικές παραδοχές της Συστημικής Λειτουργικής Γλωσσολογίας (ΣΛΓ)
- Η γλώσσα και η αναμόρφωση της ανθρώπινης εμπειρίας (M.A.K. Halliday)

Η γλώσσα και η αναμόρφωση της ανθρώπινης εμπειρίας (ΜΑΚ Halliday)

Εισαγωγικά

- Ο **Halliday** στο άρθρο του *Η γλώσσα και η αναμόρφωση της ανθρώπινης εμπειρίας* (1999) αναλύει τον τρόπο με τον οποίο η γλώσσα κατηγοριοποιεί τον φυσικό κόσμο, διαμορφώνοντας έτσι τη βασική εμπειρία της ανθρώπινης ύπαρξης.
- Βασική του θεώρηση είναι ότι αντιμετωπίζει τη γλώσσα ως **σημειογενές σύστημα**, δηλαδή ως **μέσο κατασκευής νοημάτων**. Ο όρος «**νόημα**» έχει καθαρά λειτουργική χροιά: αφορά τις διαδικασίες και τις συνθήκες εκφοράς του λόγου που γίνονται αφορμή για τη λειτουργία του γλωσσικού συστήματος με τη μορφή κειμένου (προφορικού- γραπτού).

- Οι αντιλήψεις μας για τη γλώσσα και τη γραμματική διαμορφώνονται αρχικά στο σχολείο. Έτσι γίνεται δύσκολο να αποκτήσουμε μια άλλη εικόνα για τη γλώσσα, γιατί έρχεται σε αντίθεση με τα θεωρητικά μας μοντέλα.
- Αυτή η εικόνα που δημιουργείται κατά τη διάρκεια της σχολικής μας εκπαίδευσης ουσιαστικά δεν ταιριάζει με την εμπειρία μας ως χρηστών αυτής της γλώσσας.
- Ο Halliday υποστηρίζει ότι αν μπορούσαμε να ζωντανέψουμε ξανά τις **ασυνείδητες** σκέψεις μας για τη γλώσσα από τα πρώτα χρόνια της ζωής μας, θα μπορούσαμε να έχουμε μία ακριβέστερη εικόνα για το **πώς η γλώσσα** παίζει έναν σημαντικό ρόλο στη **διαμόρφωση** της ανθρώπινης εμπειρίας, το οποίο αποτελεί ένα από τα βασικά αντικείμενα μελέτης του.

Η γραμματική ως θεωρία της ανθρώπινης εμπειρίας (1)

- Η εμπειρία μετατρέπεται σε νόημα και η μετατροπή αυτή είναι εφικτή λόγω της λεξικογραμματικής:
το **γραμματικό σύστημα** της γλώσσας, καθώς και οι **λέξεις** και οι **δομές** μέσω των οποίων πραγματώνεται, επιτρέπουν να μετατραπεί η **εμπειρία μας** σε νόημα και να την κατανοήσουμε.
- Κατανοούμε κάτι όταν το μετατρέπουμε σε νόημα → το αποτέλεσμα είναι η γνώση.
- *Κατανόηση & Γνώση* → *Σημειωτικές διαδικασίες, διαδικασίες ανάπτυξης νοημάτων* → το μέσο παραγωγής τέτοιων διαδικασιών είναι η γραμματική.

Η γραμματική ως θεωρία της ανθρώπινης εμπειρίας (2)

- Η **γραμματική** κάθε φυσικής γλώσσας είναι μια **θεωρία** της ανθρώπινης εμπειρίας (μια θεωρία που διατηρούμε ασυνείδητα και είναι πολύ ισχυρή).
 - Η **γραμματική** διασπά την εμπειρία σε **σχήματα** και κάθε σχήμα αναπαριστά ένα **γεγονός**. Τα σχήματα ενώνονται σε αλληλουχίες μέσω διαφόρων λογικών σημασιολογικών σχέσεων (όπως: ο χρόνος και η αιτία).
- Η παραπάνω λειτουργία επιτυγχάνεται μέσω της πρότασης.

Η γραμματική ως θεωρία της ανθρώπινης εμπειρίας (3)

Παραδείγματα

Το μικρό πουλί πέταξε μακριά, εκείνο το δέντρο δεν έχει φύλλο, βάλε βούτυρο στη φρυγανιά

- Κάθε σχήμα αναλύεται σε διαφορετικούς τύπους στοιχείων: Παρακάτω αναφέρονται οι **βασικές κατηγορίες** της **γραμματικής**:
στο ίδιο το γεγονός (π.χ. πέταξε, έχει, βάλε), **στις διάφορες οντότητες που μετέχουν** (π.χ. μικρό πουλί, εκείνο το δέντρο, βούτυρο, φύλλο) και **στα στοιχεία συνθηκών του περιβάλλοντος** (π.χ. μακριά, σε φρυγανιά)
- ☑ *Η κάθε πρόταση είναι μία **σύνθετη δομή** που εμπεριέχει και **μεταβιβαστικότητα** και **τρόπο**. Είναι ένα πολύ ισχυρό σημειογενές μέσο, το οποίο όλοι μαθαίνουμε από πολύ νωρίς να χειριζόμαστε. (αυτό συμβαίνει κατά διάρκεια του 2^{ου} έτους της ζωής μας).*

Γραμματική ως θεωρία της ανθρώπινης εμπειρίας (4)

- Ο Halliday πιστεύει ότι αυτό που συμβαίνει στο περιβάλλον μας είναι ότι είναι **γεμάτο από αναλογίες**. Δηλαδή, οτιδήποτε συμβαίνει μοιάζει κατά κάποιο τρόπο με κάτι άλλο.
- Αυτό που κάνει η γραμματική είναι αποσαφηνίζει τα πράγματα. **Επιλέγει** μερικές μόνο από εκείνες τις διαστάσεις που κάνουν τα φαινόμενα να μοιάζουν.
- Βλέπουμε ότι η επιλεκτική ανάγνωση της γραμματικής παρατηρείται πιο έντονα στο λεξιλόγιο.

Για **παράδειγμα**, ανάμεσα στην ελληνική και στην αγγλική μπορούμε να διακρίνουμε τις αλλαγές και τις διαφοροποιήσεις που υπάρχουν στο λεξιλόγιο.

Γραμματική ως θεωρία της ανθρώπινης εμπειρίας (5)

- Τα παρακάτω σύνολα, αφορούν συγκεκριμένους τομείς της εμπειρίας: π.χ. τις κατηγορίες οχημάτων και τις διαβαθμίσεις που σχετίζονται με τη θερμοκρασία.

Παράδειγμα (για το σημασιολογικό πεδίο):

Ελληνικά: αυτοκίνητο, φορτηγάκι, φορτηγό, πούλμαν, λεωφορείο-ή- καυτό, ζεστό, ήπιο, χλιαρό, δροσερό, ψυχρό, κρύο.

Αγγλικά: φορτηγό (truck= φορτηγό αυτοκίνητο και ανοιχτό φορτηγό βαγόνι- lorry= φορτηγό όχημα).

Η γραμματική ως θεωρία της ανθρώπινης εμπειρίας (6)

- η έννοια φορτηγό στα ελληνικά έχει μία έννοια, αντιθέτως η ίδια λέξη έχει δύο έννοιες για να αποδοθεί στα αγγλικά.

Π.χ. *Hot* (ζεστό/ καυτό), *warm* (ζεστό), *mild* (ήπιο), *tepid* (χλιαρό), *cool* (δροσερό), *chilly* (ψυχρό), *cold* (κρύο).

- οι **έννοιες** αυτές και στις δύο γλώσσες είναι **ανάλογες**, υπάρχουν και στις δύο **τα αντίστοιχα σημασιολογικά** πεδία αλλά ΔΕΝ τέμνονται με τον ίδιο τρόπο.

- Σε όλες τις γλώσσες υπάρχουν κάποιες μεταβλητές γενικές τις οποίες συναντάμε σε κάθε σχήμα που κατασκευάζουμε.

Η γραμματική ως θεωρία της ανθρώπινης εμπειρίας (7)

- Η **γλώσσα** αποτελεί ένα δίκτυο συστημάτων για την **κατασκευή νοημάτων**.
- Κάθε σύστημα στο δίκτυο αυτό αναπαριστά ένα σύνολο πιθανών **εναλλακτικών** (όπως: ενικός- πληθυντικός, ερώτηση- κατάφαση) & περιλαμβάνει το σύνολο των πιθανών **επιλογών** και τις **πραγματώσεις** τους. Δηλαδή, ποιες είναι οι συνέπειες κάθε επιλογής στη δομή της γλώσσας.

Παραδείγματα

1. Αν διαλέξουμε πληθυντικό και όχι ενικό (σε κάποιες γλώσσες) θα αλλάξει η μορφολογική κατάληξη του ονόματος.
2. Στο σύστημα των χρόνων μιας γλώσσας κάθε γεγονός έχει ορισμένη αναφορά στο χρόνο.

Η γραμματική ως θεωρία της ανθρώπινης εμπειρίας (8)

- Η **γραμματική** κάθε γλώσσας **επιλέγει μοτίβα** που έχουν εμπειρική αξία και τα κατασκευάζει σε ένα πολυδιάστατο σημασιολογικό πεδίο.
- Ο **μόνος τρόπος για να κατασκευαστούν** οι σύνθετες αλληλεπιδράσεις μεταξύ **ανθρώπου- περιβάλλοντος** είναι η **ανάπτυξη ενός συστήματος με μεγάλο βαθμό ευλυγισίας**.

Γραμματική και διαμόρφωση της εμπειρία των παιδιών κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής τους (1)

- Στην **ερώτηση**: *Η ανθρώπινη εμπειρία καθορίζει τη μορφή της γραμματικής ή η μορφή της γραμματικής καθορίζει την ανθρώπινη εμπειρία; η απάντηση είναι: **Καμία από τις δύο ή και οι δύο!***
- Στη γραμματική του παιδιού τα **γεγονότα** κατασκευάζονται από **ρήματα**, ενώ τα **ονόματα** κατασκευάζουν **αντικείμενα**, τα οποία συμμετέχουν στα γεγονότα.
- Η *θεωρία του κόσμου* που κατασκευάζουν τα παιδιά αρχικά, είναι ο τρόπος με τον οποίο οργανώνεται και αναπτύσσεται το σημασιολογικό τους πεδίο, ο οποίος στηρίζεται στην άποψη «*ότι η μορφή που παίρνει η γραμματική με τα ουσιαστικά, τα ρήματα και τα υπόλοιπα στοιχεία διαμορφώνεται από την ανθρώπινη εμπειρία με τον ίδιο τρόπο που την ίδια στιγμή γίνεται ακριβώς το αντίστροφο*».

Γραμματική και διαμόρφωση της εμπειρία των παιδιών κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής τους (2)

- Άρα στο σημασιολογικό πεδίο των παιδιών (σε κάποιες γλώσσες που έχουν μελετηθεί) ισχύει το εξής:
- ρήμα= γεγονός και ουσιαστικό= οντότητα/ αντικείμενο → Και τα δύο σχετίζονται με τον κόσμο των αισθήσεων.
- Αυτός ο **τρόπος απόδοσης νοήματος** από τη γραμματική ονομάζεται «**συμβατός/κυριολέκτικός**» και αυτό το κατάλληλο μοτίβο βρίσκεται στις γνώσεις που ήδη κατέχουν τα παιδιά από την πρώτη τους ηλικία.

Η αναμόρφωση της εμπειρίας από τη γλώσσα του δημοτικού σχολείου (1)

- Όπως λέει ο Halliday, τη στιγμή που η εμπειρία των παιδιών, - όπως έχει διαμορφωθεί από τη γραμματικ-, θεωρείται δεδομένη, πρέπει να αλλάξει.
- Μόλις τα παιδιά γίνουν περίπου 5 ετών, οι ενήλικες —στους εγγράμματους πολιτισμούς— αποφασίζουμε ότι χρειάζεται να διαμορφώσουν εκ νέου τη γλώσσα τους σε μία νέα μορφή: τον **γραπτός λόγος** Ο γραπτός λόγος αντιμετωπίζεται απλώς ως μία **νέα οδός επικοινωνίας**, ως έναν **νέο μέσο**.
- Ο λόγος για τον οποίο τα παιδιά μαθαίνουν τον γραπτό λόγο, είναι ότι στην ηλικία των 4- 6 χρόνων έχουν μόλις φτάσει σε ένα επίπεδο γλωσσικής ανάπτυξης που τους επιτρέπει να αντιμετωπίσουν **αφηρημένα νοήματα**.

Η αναμόρφωση της εμπειρίας από τη γλώσσα του δημοτικού σχολείου (2)

- Τα παιδιά μπορούν να κατασκευάσουν οντότητες που δεν σχετίζονται άμεσα με τον κόσμο που αντιλαμβάνονται, *όπως η αξία, ένδειξη, συνήθεια, πρόθεση και τιμή.*
- Μπορούν να **αντιμετωπίσουν αφηρημένα σύμβολα**, *όπως είναι να τα γράμματα ή τα διάφορα γραφικά σύμβολα, καθώς και τις αφηρημένες έννοιες* που τα συνοδεύουν → μπορούν να **αντιμετωπίσουν αφηρημένες κατηγορίες** κ έτσι μπορούν να **διερευνήσουν** νέες μορφές γνώσης,

Δηλαδή είναι έτοιμα για μια αναμόρφωση της προηγούμενης εμπειρίας τους.

Παράδειγμα: ο Nigel (3,5 χρ., γιος του Halliday) είπε μία μέρα:

«οι γάτες δεν έχουν άλλο τρόπο να εμποδίσουν τα παιδιά να τις χτυπούν από το να τα δαγκώνουν»

Μετά από μερικά χρόνια όταν πήγε στο δημοτικό σε ένα μάθημα διάβασε σαν επικεφαλίδα:

«Η προστασία των ζώων» και από κάτω έλεγε: «Τα περισσότερα ζώα έχουν φυσικούς εχθρούς που τους επιτίθενται... Τα ζώα προστατεύονται με διάφορους τρόπους. Μερικά... προστατεύονται με δαγκωματιές και τσιμπήματα».

Η αναμόρφωση της εμπειρίας από τη γλώσσα του δημοτικού σχολείου (3)

- Βλέπουμε η ίδια σκέψη να του παρουσιάζεται ξανά σε διαφορετική γραμματική. Αυτό που διέφερε από την πρώτη είναι ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάστηκε το ίδιο νόημα αλλά σε μία ευρύτερη συστηματική κατηγορία.
- Από την οπτική του παιδιού αυτός είναι ένας **νέος τρόπος αντίληψης** του κόσμου (π.χ. το παιδί θα έλεγε *να δαγκώνει και να τσιμπάει και όχι με δαγκωματιές και τσιμπιές*).
- **Η γραμματική**, αφού κατασκεύασε την εμπειρία των παιδιών με ένα συγκεκριμένο τρόπο (τα «δαγκώνω, τσιμπάω, προστατεύω» είναι μορφές γεγονότων και πράξεων, δηλαδή ότι τα έχουμε κατασκευάσει με «συμβατό τρόπο» ως ρήματα), τώρα την **ανακατασκευάζει**.

Η αναμόρφωση της εμπειρίας από τη γλώσσα του δημοτικού σχολείου (4)

- Αν τα «δαγκώνω, τσιμπάω» τα **ανακατασκευάσουμε** με μη **κυριολεκτικό** τρόπο, ως ουσιαστικά, διευρύνουμε όλο το σημασιολογικό μας δυναμικό, εμπλουτίζοντας το μοντέλο της εμπειρίας δημιουργώντας μια **νέα σημειωτική** κατηγορία που είναι ταυτόχρονα και **γεγονός και οντότητα**.
- Έτσι το παιδί αρχίζει να διερευνά ένα **νέο** τρόπο **κατανόησης** και **γνώσης** τον οποίο μπορούμε να ονομάσουμε «**γραπτή γνώση**» ή «**εκπαιδευτική γνώση**».

Η αναμόρφωση της εμπειρίας ως απόρροια της ανάγκης για συστηματοποίηση της γνώσης

- Τα πιο σταθερά στοιχεία στη γλώσσα είναι οι οντότητες, το είδος των φαινομένων που πραγματώνονται με συμβατό τρόπο στη γλώσσα ως ουσιαστικά.
- Οι γραμματικές κατηγορίες δεν είναι αμετάβλητες. Η γραμματική έχει τη δυνατότητα να μετατρέψει μία κατηγορία λέξεων σε άλλη χωρίς να αλλάξει τη **μορφή** αλλά μόνο τη **συντακτική λειτουργία**.
- Αυτό μπορεί να βοηθήσει στη συστηματοποίηση της γνώσης, καθώς χρειάζεται η μετατροπή στο να γίνουν τα γεγονότα μόνιμα, δηλαδή να γίνουν οντότητες, για να μπορέσουν να οργανωθούν σε **κατηγοριακά σχήματα**.

Η αναμόρφωση της εμπειρίας από τη γλώσσα του γυμνασίου- λυκείου (1)

- Η εμπειρία των παιδιών αναμορφώνεται ακόμη μία φορά κατά τη μετάβασή τους από στο γυμνάσιο- λύκειο..
- Η αναμόρφωση αυτή της εμπειρίας από τη γραμματική έχει ανάλογα χαρακτηριστικά με αυτά που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη επιστημονική εποχή.
- Τα χαρακτηριστικά αυτά παρουσιάζονται και στο γραπτό λόγο, με τον οποίο ασχολούμαστε συνεχώς. Αυτά τα βρίσκουμε επίσης και σε περιβάλλοντα μη- τεχνικού λόγου.

Παραδείγματα:

- Η αεροπορική εταιρεία ανακοινώνει:
Παράλειψη να επιβεβαιώσετε την κράτησή σας θα έχει ως αποτέλεσμα την ακύρωσή της.
- Ο διευθύνων σύμβουλος μια εταιρείας:
Δεν μετατρέψαμε τη σημαντική ανάπτυξη εσόδων σε βελτίωση κερδών.
- Ο οικονομικός σύμβουλος παρατήρησε ότι:
Ένας επιτυχής συνδυασμός επανατοποθέτησης κεφαλαίων και αναπαραγωγής είναι δυνατό..να εξασφαλίσει τη βιωσιμότητα
- Η στρατιωτική στρατηγική απαιτεί:
Οι ελιγμοί, ο σχεδιασμός εφοδιασμού και η εκτέλεση πρέπει να προλαμβάνουν... τα τρωτά σημεία, τα οποία η ολοκληρωτική επίθεση βοηθά να δημιουργηθούν.

Η αναμόρφωση της εμπειρίας από τη γλώσσα του γυμνασίου- λυκείου (2)

- Το φαινόμενο, κατά το οποίο τα παιδιά δεν μπορούν εξαρχής να κατανοήσουν τον επιστημονικό λόγο αλλά μόνο αφού ολοκληρώσουν τα μέσα της σχολικής τους εκπαίδευσης, ονομάζεται **γραμματική μεταφορά**.
- Στη «μεταφορά» με τη γραμματική αναφερόμαστε στη **συνολική αναδιατύπωση** της σχέσης ανάμεσα στη γραμματική και τη σημασιολογία.
- Ενώ η πρώτη φάση της **εκπαιδευτικής** γνώσης που έχει σχέση με τον **γραπτό λόγο** βασίζεται στην ικανότητα αφαίρεσης, η επόμενη πρόκειται για τη φάση της **τεχνικής γνώσης** του λόγου των εξειδικευμένων επιστημονικών χώρων.

Η αναμόρφωση της εμπειρίας από τη γλώσσα του γυμνασίου- λυκείου (3)

- Η γραμματική μεταφορά επιτρέπει να **αναδιατυπωθεί οποιαδήποτε παρατήρηση ή σειρά παρατηρήσεων**, με **συνοπτικό τρόπο** από τη γραμματική, έτσι ώστε να λειτουργεί ως σημείο εκκίνησης για την περαιτέρω εξέλιξη του συλλογισμού → Αυτή η **αναδιατύπωση** διευκολύνει την εξαγωγή θεωρητικών συμπερασμάτων.
- Στον κόσμο της μητρικής μας γλώσσας, ο οποίος αποτελείται από *προτάσεις*, η **εμπειρία** κατασκευάζεται ως αλληλεπίδραση μεταξύ γεγονότων (εφήμερα) και **οντοτήτων (με διάρκεια)**.
- Αντίθετα, ο τεχνολογικός μας κόσμος αποτελείται **σχεδόν αποκλειστικά** από **αντικείμενα**. Τα μόνα «γεγονότα» είναι οι «**σχέσεις**» που οργανώνονται μεταξύ των «**αντικειμένων**».

Συμπερασματικά

- ☑ Ο Halliday καταλήγει στο ότι όταν η εμπειρία αναμορφώνεται, η σημασία αυτής της αναμόρφωσης έγκειται **στη σύγκρουση** ανάμεσα στις **νέες μορφές** και **τις συμβατές μορφές** στις οποίες είχε αρχικά κατασκευαστεί.
- ☑ Τα χαρακτηριστικά της γλώσσας που ανέφερε σε όλο το κείμενό του αποτελούν χαρακτηριστικά ουσιαστικά μόνο του γραπτού λόγου ή της επίσημης γλώσσας και δεν παρουσιάζονται σε διαλέκτους οι οποίες δεν διαθέτουν γραπτή μορφή.
- ☑ Ο Αναφέρει ακόμα μια μετάβαση (την οποία διανύουμε) σε μία κοινωνία πληροφορική, όπου η γραμματική μπορεί να προχωρήσει σε νέα σύνθεση του **προτασικού** και του **ονοματικού** τρόπου.

Βιβλιογραφία

Halliday, M.A.K. (1999) Η γλώσσα και η αναμόρφωση της ανθρώπινης εμπειρίας. *Γλωσσικός Υπολογιστής, 1*: 19-32.

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου της διδάσκουσας.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Μαριάννα Κονδύλη 2015.
«Θεωρίες Γλωσσικής Ανάπτυξης. Η κοινωνιοσημειωτική προσέγγιση της
γλωσσικής ανάπτυξης (Halliday)». Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από
τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/PN1547>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση, Όχι παράγωγα έργα, Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λπ., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

